

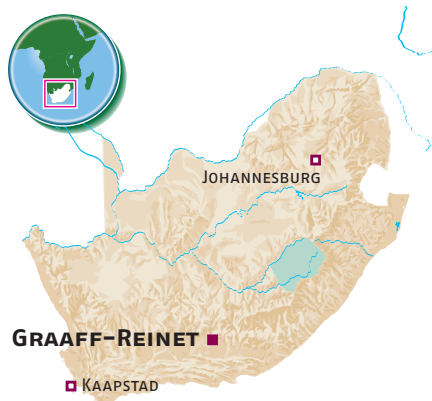
Kerkelijk verleden in de Zuid-Afrikaanse halfwoestijn van Karoo.

IMCO LANTING BEELD IMCO LANTING

Het blinkende wit van



Uitzicht over Graaff-Reinet vanaf het plateau boven de Valle der Verlatenheid.
links: De 'Groot Kerk' in Graaff-Reinet en de oude parochie, het 'Reinethuis', het mooiste Kaap-Hollandse gebouw in Graaff-Reinet. linksonder: Je mag geen stenen gooien in de Valle der Verlatenheid.



Dat we bij een accommodatie die *De Rode Geranium* heet niet de hipste plek op aarde hadden geboekt, mocht geen verrassing zijn. Wel blijkt het een charmant eeuwenoud Kaaps-Hollands huisje te zijn met een kleine siergevel. Een half uur geleden reden we nog in de schijnbaar eindeloze droogte van de Karoo, vol dorre graslanden, de *Sneeuberge* aan de horizon en adembenemende luchten. Na uren in het grote niets waren daar plotseling de straten van Graaff-Reinet. Sneeuwwitte huizen, brede straten en helemaal aan het einde van de weg de Nederlands-Gereformeerde Kerk ofwel *Groot Kerk*. Nog één keer links en één keer rechts en daar was *De Rode Geranium*. Even wit en even oud als heel Graaff-Reinet. De eerste conclusie: we zijn in een openluchtmuseum beland. Maar gelukkig wel eentje waar leven in zit.

Hollandse boeren

Het nog maar uit enkele straten bestaande Graaff-Reinet (genoemd naar koloniegouverneur Van de Graeff en zijn vrouw Reinet) werd in de tweede helft van de 18de eeuw bevolkt door ontdekkingsreizigers, Hollandse boeren en pioniers ('Voortrekkers'). Dit was de toenmalige oostgrens van de Kaapkolonie, gelegen in een op een paardenhoef lijkende bocht van de *Zondagsrivier* en aan drie kanten omgeven door bergen. Toch werden de verspreid wonende boeren regelmatig opgeschrikt door aanvallen van de oorspronke-

lijke inwoners van het gebied, de San. Aan de andere kant waren het de Britten, die in 1795 de macht grepen in de Kaapkolonie en zich in de ogen van de boeren bemoeizuchtig opstelden. In feite was het lange tijd een anarchistische en onrustige bedoening in Graaff-Reinet, de Zuid-Afrikaanse versie van het Wilde Westen. Het monument ter gedachtenis aan de slachtoffers van de Boerenoorlog van 1899 tot 1902 herinnert eraan en het belangrijkste en oudste bouwwerk uit de koloniale tijd, het in 1806 gebouwde Drostenhuis, is nog steeds de trots van de stad. Van hieruit probeerde de ene na de andere landdrost de orde te handhaven, meestal tevergeefs. Het H-vormige gebouw met – uiteraard ook witgepleisterde – arbeidershuisjes in de tuin is al meer dan honderd jaar in gebruik als hotel-restaurant. Maar het *Drosdy Hotel* is maar een van de honderden historische panden die je al slenterend passeert tijdens een wandeling door Graaff-Reinet. De brede straten met z'n hoge trottoirs (let op de ver-raderlijk diepe en brede open watergoten langs de rand!) bieden zelfs vanuit het centrum ruim zicht op de omliggende bergen. Vanuit het Drostenhuis zien we, in de straat recht voor ons, in spiegelbeeld ook een gebouw in Kaaps-Hollandse stijl. Dit *Reinethuis* is niet alleen het meest statige huis van de stad, maar huisvest ook een aardig museum. Het was decennialang de parochie van de Grote Kerk. Een aantal dominees woonde hier, waarvan de bekendste de Schot Andrew Murray was, die in

'Ontroerend – oog in oog met springbokken, stuiterend over het zandpad.'

1822 naar dit afgelegen oord was gestuurd om de Hollands-talige kerk te verengelsen. Het lukte hem deels. Een groot deel van de Murray-inboedel vormt nu het museum. Een groot aantal oude bijbels en een tekst aan de muur verradt het christelijke verleden: *Christ is the Head of this house, the Unseen Guest at every meal, the Silent Listener to every conversation.*

Graaff-Reinet is een echte kerkenplaats. methodisten, anglicanen en gereformeerden bouwden allemaal hun eigen plaats van samenkomst, maar het enige godshuis waarop alle hoofdstraten uitkomen is de *Groot Kerk*. De precies 125 jaar oude kerk is de absolute blikvanger van het stadje. Brand had de vorige kerkgebouwen in de as gelegd en de gelovigen hielden, tot ze waren vervangen, diensten in boerderijen en in de openlucht. Het neogotische bouwwerk is ontworpen naar het voorbeeld van *Salisbury Cathedral* in Groot-Brittannië. En het is een van de zeldzame kerken op de wereld met



Graaff-Reinet



een open haard. Elke zondag worden twee diensten gehouden.

oude taart

Het grappigste stukje plaatselijke geschiedenis komen we niet in een museum of kerk tegen maar in de antiekzaak van Eira Maasdorp in het *Te Waterhuis*. Maar voordat Eira haar trots laat zien wil ze, zodra ze hoort dat wij uit Nederland komen, even kwijt dat 'jullie prinses Irene, die op een paar uur rijden hiervandaan een natuurgebied heeft, bij mij de inventaris voor haar huis heeft aangeschaft'. En dan moeten we met haar meelopen, door de grote kamers met krakende vloeren waaraan schijnbaar niets is veranderd in tweehonderd jaar tijd. Het enige verschil is dat ze nu volgestouwd zijn met stokoude meubels, beelden, stoelen en tafels vol snuisterijen. Dan houdt Eira halt en wijst op de schouw. Daar staat een zwart-witfoto uit 1902 van de bejaarde Te Water en zijn vrouw, gemaakt in deze kamer. Ze zijn vijftig jaar getrouwd vermeldt de versierde taart op het tafeltje tussen hen in. Eira zegt: 'Kijk naast de foto'. We kijken. Nee maar, daar staat warempel diezelfde taart van die foto, enigszins ingezakt onder een stolp! Al 110 jaar intact en nooit de deur uit geweest.

De vriendelijkheid van de inwoners van Graaff-Reinet werkt verslavend. Toch willen we ook de stad uit, de natuur in. En die is letterlijk op een

steenworp afstand, het Camdeboo-natuurpark. We gaan bij zonsopkomst, als niet alleen wij maar ook de meeste dieren net zijn ontwaakt. Ontroerend is het om oog in oog te staan met groepjes zebra's tussen de acaciabomen en kuddes springbokken die stuiterend het zandpad oversteken, alsof ze rubberen voetzolen hebben. In een open veld ligt een struisvogel relaxed in het hoge gras en verderop kijkt een koedoe met z'n karakteristieke gedraaide hoorns recht in de lens van onze camera. Vogels herkennen lukt nog niet zo goed, maar er zijn dan ook meer dan 200 soorten in dit park. De zon kruipt omhoog aan de hemel en wij doen hetzelfde in de auto, de berg op. Bijna boven op de berg die Graaff-Reinet van Camdeboo scheidt, lopen we het laatste stukje naar de top. De *Spandaukop* rijst als een kasteel op uit de vlakke. Plotseling kijken we recht naar beneden de afgrond in. Een enorme kloof waarvan de naam, *Vallei der Verlatenheid*, meteen verklaard is bij de grimmige aanblik. Wie een gil slaakt, hoort het een halve minuut lang weergalmen tussen de vele tientallen meters hoge dolorieformaties. Een waarschuwbord zegt: *Moenie eers daaraan dink om rotse in die kloof af te gooi nie*. Om ons heen in drie windrichtingen leeg land, zover we kunnen kijken. Alleen aan de oostkant kijken we over bewoonde wereld uit. Daar ligt, als een ineengedoken kind Graaff-Reinet tussen de omringende bergen, teruggebracht tot dwergformaat. Vanaf dit plateau, uitkijkend over de Karoo, is alles groot behalve de mens. ♦

Excursies vanuit Graaff-Reinet

Wie in Zuid-Afrika veel vertier zoekt of op het strand wil bakken, kan beter in Kaapstad of Durban blijven. Naar Graaff-Reinet kom je om andere redenen: Kaaps-Hollandse cultuur, natuur, (kerkelijke) historie, lekker eten en rust. De drie-na-oudste plaats van Zuid-Afrika is een van de mooiste plaatsen van het land. En dat midden oin de halfwoestijn van de Karoo. Maar ook erbuiten zijn tochten te maken. Twee excursies vanuit de Parel van de Karoo:



1. Nieu Bethesda is een stoffig dorpje verscholen tussen de bergen ten noorden van Graaff-Reinet en bekend vanwege *the Owl House*, het Uilenhuis. Hier woonde tot haar overlijden in 1976 Helen Martins, die in haar teruggetrokken bestaan honderden beelden van beton en glasscherven maakte die ze in en rond haar huis zette (foto boven). Kamelen, vreemdsoortige wezens en heel veel uilen creëren een bevreemdende sfeer in het kleine dorp zonder asfaltwegen.

2. In het Mountain Zebra National Park nabij het pittoreske koloniale dorpje Cradock hebben natuurbeschermers de Kaapse zebra voor uitsterven behoed. Er lopen nu ruim 300 van rond en er is ook veel ander wild te zien.



Slapen tussen neushoorns en leeuwen

Voor een Afrikaanse natuurbeleving kies je voor *Schotia Safaris*, het oudste privé natuurpark van de Oostkaap, ideaal te combineren met het er naast gelegen en grotere *Addo Elephant National Park*. Een goede keuze, want de relatieve kleinschaligheid en de niet te overdadige luxe van dit door de Schotse immigrantenfamilie Bean beheerde park, maakt de overnachting in een safaritent tussen het wild tot een unieke ervaring. Vanuit de open jeeps kun je de leeuwen, nijlpaarden, neushoorns, giraffes en wrattenzwijnen bijna aanraken. Na het diner rond het open vuur in de traditionele *lapa* rijdt de zoon van de Beans, Justin, ons in het donker van de nacht naar de safaritent. Onderweg worden we aangestaard door honderden oplichtende dierenogen. De uren die volgen luisteren we, zittend op het open veld naast de tent naar het gebrul van leeuwen en de onbestemde geluiden van de andere dieren.

► Meer informatie:

Routesuggestie: vlieg vanuit Kaapstad of Johannesburg met een van de vele binnenlandse vluchten naar Port Elizabeth en huur op dit overzichtelijke vliegveld een auto en je Karoo-avontuur kan beginnen. Wij deden het volgende rondje: Port Elizabeth-Graaff-Reinet-Schotia Safaris-Addo Elephant Park-Port Elizabeth (totale afstand plm. 600 kilometer).

- southafrica.net; mijnzuidafrika.nl
- graaffreinet.co.za
- <http://www.nieu-bethesda.com>
- http://www.sanparks.org/parks/mountain_zebra
- <http://schotiasafaris.co.za>